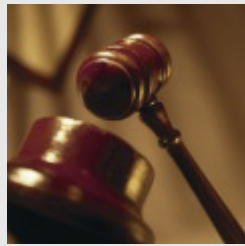

Hof van Justitie EG, 10 juni 2004, Kronhofer v Maier

PROCESRECHT – IPR

Plaats schadebrengende feit onrechtmatige daad

- [dat de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” niet ook de plaats omvat waar de verzoeker woont of waar zich het „centrum van zijn vermogen” bevindt op de enkele grond dat hij aldaar financiële schade heeft geleden die voortvloeit uit het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van onderdelen van zijn vermogen](#)

Vindplaatsen: curia.europa.eu

Hof van Justitie EG, 10 juni 2004

(Timmermans, Puissechet, Cunha Rodrigues, Schintgen, Colneric)

ARREST VAN HET HOF (Tweede kamer) 10 juni 2004 (1)

„Executieverdrag – Artikel 5, punt 3 – Bevoegdheid ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad – Plaats waar schadebrengend feit zich heeft voorgedaan – Vermogensschade bij investeringen van kapitaal in andere verdragsluitende staat”

In zaak C-168/02,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens het Protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, van het Oberste Gerichtshof (Oostenrijk), in het aldaar aanhangige geding tussen

Rudolf Kronhofer

en

Marianne Maier,

Christian Möller,

Wirich Hofius,

Zeki Karan,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van artikel 5, punt 3, van het reeds aangehaalde Verdrag van 27 september 1968 (PB 1972, L 299, blz. 32), zoals gewijzigd bij het Verdrag van 9 oktober 1978 inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland (PB L 304, blz. 1, en – gewijzigde tekst – blz. 77), bij het Verdrag van 25 oktober 1982 inzake de toetreding van de Helleense Republiek (PB L 388, blz. 1), bij het Verdrag van 26 mei 1989 inzake de toetreding van het Koninkrijk Spanje en de Portugese Republiek (PB L 285, blz. 1) en bij het Verdrag van 29

november 1996 inzake de toetreding van de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden (PB 1997, C 15, blz. 1),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede kamer),

samengesteld als volgt: C. W. A. Timmermans, kamerpresident, J.-P. Puissechet, J. N. Cunha Rodrigues (rapporteur), R. Schintgen en N. Colneric, rechters, advocaat-generaal: P. Léger, griffier: H. von Holstein, adjunct-griffier,

gelet op de schriftelijke opmerkingen ingediend door:

R. Kronhofer, vertegenwoordigd door M. Brandauer, Rechtsanwalt,

M. Maier, vertegenwoordigd door M. Scherbantie, Rechtsanwältin,

Z. Karan, vertegenwoordigd door C. Ender, Rechtsanwalt,

de Oostenrijkse regering, vertegenwoordigd door C. Pesendorfer als gemachtigde,

de Duitse regering, vertegenwoordigd door R. Wagner als gemachtigde,

de regering van het Verenigd Koninkrijk, vertegenwoordigd door K. Manji als gemachtigde, bijgestaan door T. Ward, barrister,

de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door A.-M. Rouchaud en

W. Bogensberger als gemachtigden,

gezien het rapport ter terechtzitting,

gehoord de mondelinge opmerkingen van R. Kronhofer, vertegenwoordigd door M. Brandauer en

R. Bickel, Rechtsanwälte; Z. Karan, vertegenwoordigd door C. Ender, en de Commissie, vertegenwoordigd door A.-M. Rouchaud en W. Bogensberger, ter terechtzitting van 20 november 2003,

gehoord de [conclusie van de advocaat-generaal](#) ter terechtzitting van 15 januari 2004,

het navolgende

Arrest

1 Bij beschikking van 9 april 2002, ingekomen bij het Hof op 6 mei 2002, heeft het Oberste Gerichtshof krachtens het Protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van artikel 5, punt 3, van dit verdrag (PB 1972, L 299, blz. 32), zoals gewijzigd bij het Verdrag van 9 oktober 1978 inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland (PB L 304, blz. 1 en ? gewijzigde tekst ? blz. 77), bij het Verdrag van 25 oktober 1982 inzake de toetreding van de Helleense Republiek (PB L 388, blz. 1), bij het Verdrag van 26 mei 1989 inzake de toetreding van het Koninkrijk Spanje en de Portugese Republiek (PB L 285, blz. 1) en bij het Verdrag van 29 november 1996 inzake de toetreding van de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden (PB 1997, C 15, blz. 1; hierna: „Executieverdrag”).

2 Deze vraag is gerezen in een geding tussen R. Kronhofer, woonachtig in Oostenrijk, en M. Maier, C. Möller, W. Hofius en Z. Karan (hierna: „verweerders in

het hoofdgeding”), allen woonachtig in Duitsland, betreffende vergoeding van de vermogensschade die Kronhofer stelt te hebben geleden door onrechtmatig handelen van verweerders in het hoofdgeding in hun hoedanigheid van bedrijfsleiders of beleggingsadviseurs van de eveneens in Duitsland gevestigde vennootschap Protectas Vermögensverwaltungs GmbH (hierna: „Protectas”).

Rechtskader

3 Artikel 2, eerste alinea, Executieverdrag luidt als volgt:

„Onverminderd de bepalingen van dit verdrag worden zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende staat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de rechten van die staat.”

4 Artikel 5, punt 3, Executieverdrag bepaalt:

„De verweerder die woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende staat, kan in een andere verdragsluitende staat voor de navolgende rechten worden opgeroepen:

3) ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad: voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan.”

Het hoofdgeding en de prejudiciële vraag

5 Kronhofer heeft verweerders in het hoofdgeding opgeroepen voor het Landesgericht Feldkirch (Oostenrijk), in het kader van een beroep strekkende tot vergoeding van vermogensschade die hij stelt te hebben geleden door onrechtmatig handelen van verweerders in het hoofdgeding.

6 Verweerders in het hoofdgeding zouden hem er telefonisch toe hebben aangezet een call-optietransactie voor aandelen te sluiten, zonder hem evenwel te waarschuwen voor de risico's van een dergelijke transactie. Daarop heeft Kronhofer in november en december 1997 in totaal een bedrag van 82 500 USD overgemaakt op een beleggingsrekening bij Protectas in Duitsland, dat vervolgens is belegd in uiterst speculatieve call-opties op de beurs van Londen. Door de betrokken transactie is een deel van het overgemaakte bedrag verloren gegaan en Kronhofer heeft het door hem geïnvesteerde kapitaal slechts gedeeltelijk teruggekregen.

7 De bevoegdheid van het Landesgericht Feldkirch zou voortvloeien uit artikel 5, punt 3, Executieverdrag, omdat dit het gerecht is van de plaats waar de schade is ingetreden, in casu de woonplaats van Kronhofer.

8 Tegen de verwerping van dit beroep heeft Kronhofer hoger beroep ingesteld bij het Oberlandesgericht Innsbruck (Oostenrijk), dat zich onbevoegd heeft verklaard op grond dat het gerecht van de woonplaats niet het gerecht is „van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan”, omdat noch de plaats van het veroorzakende feit, noch de plaats waar de schade is ingetreden, in Oostenrijk is gelegen.

9 Op beroep tot „Revision” heeft het Oberste Gerichtshof geoordeeld dat het Hof nog niet heeft geoordeeld over de vraag of de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” zo ruim moet worden uitgelegd dat zij, in het geval van loutere vermogensschade die een deel van het in een

andere verdragsluitende staat belegde vermogen van het slachtoffer treft, ook de plaats omvat waar hij woont en dus de plaats van het centrum van zijn vermogen.

10 Van oordeel dat de oplossing van het geding de uitlegging van het Executieverdrag vereist, heeft het Oberste Gerichtshof besloten de behandeling van de zaak te schorsen en het Hof de volgende prejudiciële vraag te stellen:

„Moet de uitdrukking ‚plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan’ in artikel 5, punt 3, [Executieverdrag] [...] aldus worden uitgelegd dat zij in gevallen van zuivere vermogensschade, die bij de belegging van delen van het vermogen van de gelaedeerde is ontstaan, in ieder geval ook de plaats omvat waar de gelaedeerde zijn woonplaats heeft, indien de belegging in een andere lidstaat van de Gemeenschap heeft plaatsgevonden?”

De prejudiciële vraag

11 Met zijn vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 5, punt 3, Executieverdrag aldus moet worden uitgelegd dat de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” ook verzoekers woonplaats, waar zich het „centrum van zijn vermogen” bevindt, kan omvatten op de enkele grond dat hij aldaar financiële schade heeft geleden die voortvloeit uit het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van onderdelen van zijn vermogen.

12 Om te beginnen zij eraan herinnerd dat het in titel II van het Executieverdrag neergelegde stelsel van algemene bevoegdheden berust op de in artikel 2, eerste alinea, Executieverdrag vervatte basisregel volgens welke zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende staat, ongeacht hun nationaliteit, worden opgeroepen voor de rechten van die staat.

13 Slechts in afwijking van dit fundamentele beginsel volgens hetwelk de rechten van de woonplaats van de verweerder bevoegd zijn, voorziet titel II, afdeling 2, van het Executieverdrag in een aantal bijzondere bevoegdheden, waaronder ook die van artikel 5, punt 3, Executieverdrag.

14 Aan deze bijzondere bevoegdheidsregels moet een strikte uitlegging worden gegeven, die niet verder mag gaan dan de door het Executieverdrag uitdrukkelijk voorziene gevallen (zie [arresten van 27 september 1988, Kalfelis, 189/87, Jurispr. blz. 5565, punt 19](#), en 15 januari 2004, Blijdenstein, C-433/01, Jurispr. blz. I-0000, punt 25).

15 Volgens vaste rechtspraak berust de in artikel 5, punt 3, Executieverdrag neergelegde regel op het bestaan van een bijzonder nauw verband tussen het geschil en het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan, zodat de bevoegdheid van dit gerecht wordt gerechtvaardigd door de eisen van een goede rechtsbedeling en een nuttige procesinrichting (zie onder meer [arresten van 30 november 1976, Bier, genaamd „Franse Kalimijnen”, 21/76, Jurispr. blz. 1735, punt 11](#), en 1 oktober 2002, Henkel, C-167/00, Jurispr. blz. I-8111, punt 46).

16 Het Hof heeft tevens geoordeeld dat, wanneer de plaats waar zich een feit heeft voorgedaan dat aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad kan meebrengen, en de plaats waar door dit feit schade is ontstaan, niet samenvallen, de in artikel 5, punt 3, Executieverdrag gebezigde uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” aldus moet worden verstaan, dat deze zowel doelt op de plaats waar de schade is ingetreden als op de plaats van de veroorzakende gebeurtenis, zodat de verweerder ter keuze van de eiser voor de rechter van de ene dan wel van de andere plaats kan worden opgeroepen (zie met name [arrest Franse Kalimijnen, reeds aangehaald, punten 24 en 25](#), en arrest van 5 februari 2004, DFDS Torline, C-18/02, Jurispr. blz. I-0000, punt 40).

17 Blijkens de verwijzingsbeschikking is het Oberste Gerichtshof van oordeel dat in het hoofdgeding de plaats waar de schade is ingetreden en de plaats van de veroorzakende gebeurtenis in Duitsland zijn gelegen. De bijzonderheid van het onderhavige geval zou zijn dat financiële schade die verzoeker stelt te hebben geleden in een andere verdragsluitende staat, gelijktijdig gevolgen heeft gehad voor zijn gehele vermogen.

18 Zoals de advocaat-generaal terecht heeft opgemerkt in punt 46 van zijn conclusie, rechtvaardigt in een dergelijk geval niets dat bevoegdheid wordt toebedeeld aan de gerechten van een andere verdragsluitende staat dan die op het grondgebied waarvan de veroorzakende gebeurtenis en het intreden van de schade, dat wil zeggen alle voor de aansprakelijkheid noodzakelijke elementen, hebben plaatsgevonden. Een dergelijke bevoegdheid is noch voor de bewijslevering noch voor de procesinrichting objectief noodzakelijk.

19 Zoals het Hof heeft geoordeeld, kan het begrip „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” niet extensief worden uitgelegd in die zin dat het iedere plaats omvat waar de schadelijke gevolgen voelbaar zijn van een feit dat elders daadwerkelijk ingetreden schade heeft veroorzaakt (zie arrest van 19 september 1995, Marinari, C-364/93, Jurispr. blz. I-2719, punt 14).

20 In een situatie als die in het hoofdgeding zou deze uitlegging de bepaling van het bevoegde gerecht doen afhangen van onzekere omstandigheden, zoals de plaats waar zich „het centrum van het vermogen” van het slachtoffer bevindt, en zou zij bijgevolg indruisen tegen de versterking van de rechtsbescherming van de in de Gemeenschap gevestigde personen, welke, door de eiser in staat te stellen om gemakkelijk te bepalen, welk gerecht hij kan aanzoeken, alsmede de verweerder om redelijkerwijs te voorzien, voor welk gerecht hij kan worden opgeroepen, een van de doelstellingen van het Executieverdrag vormt (zie arrest van 19 februari 2002, Besix, C-256/00, Jurispr. blz. I-1699, punten 25 en 26, en arrest DFDS Torline, reeds aangehaald, punt 36). Bovendien zouden zij er in de meeste gevallen toe kunnen leiden dat de gerechten van de woonplaats van de verzoeker bevoegd zijn, welke bevoegdheid, zoals het Hof in punt 14 van het onderhavige arrest heeft vastgesteld, het Executieverdrag buiten de gevallen waarin het ze uitdrukkelijk regelt veeleer heeft willen uitsluiten.

21 Gelet op het voorgaande moet op de gestelde vraag worden geantwoord dat artikel 5, punt 3, Executieverdrag aldus moet worden uitgelegd dat de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” niet ook de plaats omvat waar de verzoeker woont of waar zich het „centrum van zijn vermogen” bevindt op de enkele grond dat hij aldaar financiële schade heeft geleden die voortvloeit uit het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van onderdelen van zijn vermogen.

Kosten

22 De kosten door de Oostenrijkse en de Duitse regering alsmede de regering van het Verenigd Koninkrijk en de Commissie wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede kamer),
uitspraak doende op de door het Oberste Gerichtshof bij beschikking van 9 april gestelde vraag, verklaart voor recht:

Artikel 5, punt 3, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, zoals gewijzigd bij het Verdrag van 9 oktober 1978 inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, bij het Verdrag van 25 oktober 1982 inzake de toetreding van de Helleense Republiek, bij het Verdrag van 26 mei 1989 inzake de toetreding van het Koninkrijk Spanje en de Portugese Republiek en bij het Verdrag van 29 november 1996 inzake de toetreding van de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden, moet aldus worden uitgelegd dat de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” niet ook de plaats omvat waar de verzoeker woont of waar zich het „centrum van zijn vermogen” bevindt op de enkele grond dat hij aldaar financiële schade heeft geleden die voortvloeit uit het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van onderdelen van zijn vermogen.

Timmermans Puissechet Cunha Rodrigues
Schintgen Colneric

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 10 juni 2004.

1 – Procestaal: Duits.

CONCLUSIE VAN ADVOCaat-GENERAAL P. LÉGER

van 15 januari 2004 (1)

Zaak C-168/02

Rudolf Kronhofer
tegen

Marianne Maier,
Christian Möller,
Wirich Hofius

en

Zeki Karan

[verzoek van het Oberste Gerichtshof (Oostenrijk) om een prejudiciële beslissing]

„Executieverdrag – Artikel 5, punt 3 – Bijzondere bevoegdheden ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad – Bepaling van plaats waar schadebrengend feit zich heeft voorgedaan”

1. In de onderhavige zaak verzoekt het Oberste Gerichtshof (Oostenrijk) het Hof, de draagwijdte te verduidelijken van artikel 5, punt 3, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. (2)

2. Meer in het bijzonder moet worden vastgesteld of het in dat artikel vervatte begrip „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” kan worden geacht te doelen op de plaats van de woonplaats van het slachtoffer, waar zich „het centrum van zijn vermogen” bevindt, zodat het slachtoffer voor de overeenkomstige rechterlijke instantie een schadevordering kan indienen. Deze vraag rijst in het specifieke kader van een vordering tot vergoeding van financiële schade die een particulier heeft geleden als gevolg van beursverrichtingen met betrekking tot delen van zijn vermogen die hij voordien had geïnvesteerd in een andere verdragsluitende staat dan die van zijn woonplaats.

I – Rechtskader

3. Artikel 2, eerste alinea, Executieverdrag legt als beginsel vast dat „zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende staat [...] [worden] opgeroepen voor de gerechten van die staat”.

4. Naast deze algemene bevoegdheid voorziet het Executieverdrag in een reeks bijzondere bevoegdheden op grond waarvan de verzoeker kan besluiten, zijn vordering voor een andere rechterlijke instantie aanhangig te maken dan die van de staat waar de verweerder woonplaats heeft.

5. Tot die bijzondere bevoegdheidsregels behoort artikel 5, punt 3, Executieverdrag, dat bepaalt dat de verweerder ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad kan worden opgeroepen voor het gerecht „van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan”.

6. Uit de rechtspraak volgt dat, ingeval de plaats waar zich een feit heeft voorgedaan dat aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad kan meebrengen, en de plaats waar door dit feit schade is ontstaan, niet samen vallen, de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” in artikel 5, punt 3, Executieverdrag aldus moet worden verstaan dat zij zowel doelt op de plaats waar de schade is ingetreden als op de plaats van de veroorzakende gebeurtenis, zodat de verweerder ter keuze van de verzoeker voor de ene of de andere van die plaatsen voor de rechter kan worden opgeroepen. (3)

II – De feiten en de procedure in het hoofdgeding

7. Rudolf Kronhofer, die in Oostenrijk woont, heeft bij een Oostenrijkse rechter een schadevordering ingediend tegen meerdere personen die woonplaats in Duitsland hebben, in hun hoedanigheid van bedrijfsleider of beleggingsadviseur van de eveneens in Duitsland

gevestigde vennootschap voor vermogensbeheer Protectas Vermögensverwaltungs GmbH (hierna: „Protectas”).

8. Verzoekers vordering strekt tot vergoeding van de financiële schade die hij stelt te hebben geleden door de handelwijze van verweerders, die hem per telefoon ertoe zouden hebben aangezet een call-optietransactie voor aandelen te sluiten, zonder hem te waarschuwen voor de risico's van een dergelijke transactie.

9. Kronhofer heeft een bedrag van 82 500 USD overgemaakt naar een beleggingsrekening bij Protectas in Duitsland. Dit bedrag is op de beurs in Londen (Verenigd Koninkrijk) geïnvesteerd in uiterst speculatieve aankoopopties, zogenaamde „call opties”. Door deze beurstransactie is een deel van het geïnvesteerde bedrag verloren gegaan.

10. Als schadevergoeding vordert Kronhofer voor de Oostenrijkse rechterlijke instanties een bedrag van 31 521,26 USD. Tot staving van zijn vordering voert hij aan dat de Oostenrijkse gerechten bevoegd zijn op grond van artikel 5, punt 3, Executieverdrag, omdat de door hem aangevoerde schade is geleden in Oostenrijk, op de plaats waar hij woont.

11. De rechter in eerste aanleg (Landesgericht Feldkirch) (Oostenrijk) heeft zich onbevoegd verklaard op grond dat deze schadevordering op een overeenkomst berust en niet op onrechtmatige daad, zodat artikel 5, punt 3, Executieverdrag niet van toepassing is en de Oostenrijkse rechterlijke instanties bijgevolg niet bevoegd kunnen worden geacht. Kronhofer is van deze beslissing in hoger beroep gegaan.

12. De appelrechter (Oberlandesgericht Innsbruck) (Oostenrijk) heeft zich eveneens onbevoegd verklaard, maar om andere redenen dan de rechter in eerste aanleg. Hij heeft aanvaard dat de vordering van betrokkene uitsluitend berust op onrechtmatige daad, zodat artikel 5, punt 3, Executieverdrag toepasselijk is. Hij heeft evenwel geoordeeld dat de toepassing van deze bepaling hem niet bevoegd kan maken, omdat noch de plaats van het schadebrengende feit, noch de plaats waar de schade is ingetreden, zich in Oostenrijk bevindt.

13. Volgens de appelrechter is de plaats van het schadebrengende feit de plaats vanwaar verweerders verzoeker hebben gebeld om hem ertoe aan te zetten de overeenkomst te sluiten die heeft geleid tot de litigieuze beurstransactie, dat wil zeggen Duitsland. De plaats waar de schade is ingetreden bevindt zich volgens deze rechter eveneens in Duitsland, op de plaats waar de beleggingsrekening van betrokkene is geopend waarnaar deze de bedragen heeft overgemaakt die vervolgens zijn geïnvesteerd en waar de litigieuze financiële verliezen zijn geleden. Dienaangaande heeft de appelrechter beklemtoond dat het voor deze beoordeling niet ter zake doet dat de door Kronhofer geleden verliezen uiteindelijk zijn vermogen „in het algemeen” hebben aangetast.

14. Betrokkene heeft tegen deze beslissing beroep tot „Revision” ingesteld bij het Oberste Gerichtshof. Deze rechterlijke instantie heeft om te beginnen verklaard dat, in de veronderstelling dat, zoals Kronhofer aanvoert, er nooit een contractuele relatie heeft bestaan tussen par-

tijen in het geding, de vordering van Kronhof wel dege-lijk op onrechtmatige daad is gebaseerd en niet op een overeenkomst. (4)

15. Hiervan uitgaande heeft het Oberste Gerichtshof zijn bevoegdheid getoetst aan de rechtspraak van het Hof inzake het begrip „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” in artikel 5, punt 3, Executieverdrag.

16. Wat de plaats van het schadebrengende feit betreft, heeft deze rechterlijke instantie overwogen dat de aangevoerde schade, anders dan Kronhofer stelt, niet voortvloeit uit de transactie in het kader waarvan hij in Oostenrijk bepaalde bedragen heeft overgemaakt naar een beleggingsrekening in Duitsland, maar uit de omstandigheid dat de Duitse beleggingsvennootschap, anders dan hem per telefoon was meegedeeld, de betrokken fondsen heeft belegd in speculatieve transacties die hem financieel verlies hebben berokkend.

17. Aangaande de plaats waar de schade is ingetreden, is het Oberste Gerichtshof geneigd te oordelen dat de rechtspraak van het Hof, die is gebaseerd op een onderscheid tussen primaire schade en secundaire schade, in casu niet kan worden toegepast. (5) De door Kronhofer aangevoerde bijzonderheid van de litigieuze situatie zou inhouden dat het verlies van het gedeelte van het vermogen dat hij had belegd in een andere verdragsluitende staat dan zijn woonstaat, tezelfdertijd en in dezelfde mate zijn gehele vermogen heeft getroffen, zodat sprake is van identieke en gelijktijdige schade en niet van secundaire of later ingetreden schade.

18. In deze omstandigheden vraagt de verwijzende rechter zich af of de plaats waar de schade is ingetreden niet ook de plaats kan zijn waar zich volgens verzoeker „het centrum van zijn vermogen” bevindt en, bijgevolg, de plaats waar hij woont of gewoonlijk verblijft.

III – De prejudiciële vraag

19. Het Oberste Gerichtshof heeft bijgevolg beslist de behandeling van de zaak te schorsen en het Hof de volgende prejudiciële vraag te stellen:

„Moet de uitdrukking ‚plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan’ in artikel 5, punt 3, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, aldus worden uitgelegd dat zij in gevallen van zuivere vermogensschade, die bij de belegging van delen van het vermogen van de gelaedeerde is ontstaan, in ieder geval ook de plaats omvat waar de gelaedeerde zijn woonplaats heeft, indien de belegging in een andere lidstaat van de Gemeenschap heeft plaatsgevonden?”

IV – Beoordeling

20. Met deze vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 5, punt 3, Executieverdrag aldus moet worden uitgelegd dat de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” ook kan doelen op verzoekers woonplaats, waar zich het „centrum van zijn vermogen” bevindt, op grond dat hij aldaar financiële schade heeft geleden die zijn gehele vermogen treft ten gevolge van het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van bepaalde onderdelen van dat vermogen.

21. Volgens mij moet deze vraag ontkennend worden beantwoord. Een vordering die uitsluitend is gebaseerd op „verbintenissen uit onrechtmatige daad” in de zin van artikel 5, punt 3, Executieverdrag (6), kan niet op die enkele grond worden voorgelegd aan de gerechten van de staat waar de verzoeker woont.

22. Ik zal mijn beoordeling baseren op drie reeksen argumenten, die in de eerste plaats verband houden met de algemene structuur van het Executieverdrag, in de tweede plaats met de eisen van een goede rechtsbedeling en een nuttige procesinrichting en, in de derde plaats, met de noodzaak te voorzien in een zekere en voorzienbare bevoegdheidsverdeling.

23. Wat in de eerste plaats de algemene structuur Executieverdrag betreft, zij eraan herinnerd dat de bij dit Verdrag ingevoerde bevoegdheidsverdeling is gebaseerd op het algemene beginsel dat de gerechten van de verdragsluitende staat van de woonplaats van de verweerder bevoegd zijn (artikel 2, eerste alinea).

24. Zoals het Hof bovendien heeft beklemtoond in het arrest *Dumez France en Tracoba*, blijkt uit het Verdrag „een afkeer van de bevoegdheid van de gerechten van de woonplaats van de verzoeker, daar in artikel 3, tweede alinea, de toepassing van nationale bepalingen die in dergelijke bevoegdheden voorzien, wordt uitgesloten voor verweerders die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende staat”. (7)

25. Slechts bij wijze van uitzondering, op grond van bepaalde bijzondere omstandigheden, erkent het Executieverdrag in artikel 14 en in de artikelen 5, punt 2, en 8, punt 2, uitdrukkelijk de bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de verdragsluitende staat van de woonplaats van de verzoeker, dat wil zeggen de bevoegdheid van het forum actoris. Deze bijzondere regelingen zijn ingevoerd ter bescherming van de consument of de verzekeringnemer, als contractpartij die economisch zwakker en juridisch minder ervaren wordt geacht dan zijn professionele medecontractant, alsmede van de tot onderhoud gerechtigde, die wordt geacht bevoegd te zijn. (8)

26. Buiten de uitdrukkelijk door het Executieverdrag voorziene gevallen zijn de gerechten van de verdragsluitende staat waar de verzoeker woont in beginsel niet bevoegd, inzonderheid niet op basis van artikel 5, punt 3, van het Verdrag. (9)

27. Enkel in afwijking van de algemene regel volgens welke de gerechten van de staat waar de verweerder woont, bevoegd zijn, voorziet titel II, afdeling 2, Executieverdrag in een aantal bijzondere bevoegdheden, die ter keuze van de verzoeker staan. Tot die bijzondere bevoegdheden behoort die welke is neergelegd in artikel 5, punt 3, van genoemd Verdrag.

28. Derhalve moet deze bepaling strikt worden uitgelegd (10), omdat anders „het in artikel 2, eerste alinea, Executieverdrag neergelegde algemene beginsel volgens hetwelk de gerechten van de verdragsluitende staat op het grondgebied waarvan de verweerder woonplaats heeft, bevoegd zijn, [zou] worden uitgehold en [...] uiteindelijk, buiten de uitdrukkelijk geregelde gevallen, de bevoegdheid van de gerechten van de woonplaats van de eiser [zou] worden erkend, welke bevoegdheid de opstellers van het Executieverdrag

hebben willen uitsluiten [...]”. (11) Zoals ik hierna zal uiteenzetten, moet een dergelijke uitlegging van artikel 5, sub 3, van het Executieverdrag rekening houden met de eisen van een goede rechtsbedeling en een nuttige procesinrichting.

29. In de tweede plaats zij, wat de eisen van een goede rechtsbedeling en een nuttige procesinrichting betreft, eraan herinnerd dat de bijzondere bevoegdheden als bedoeld in titel II, afdeling 2, van het Executieverdrag, waaronder die welke is neergelegd in artikel 5, punt 3, berusten „op het bestaan van een bijzonder nauw verband tussen de vordering en andere gerechten dan die van de staat van de woonplaats van de verweerder, zodat de bevoegdheid van die gerechten gerechtvaardigd is om redenen van goede rechtsbedeling en nuttige procesinrichting”. (12)

30. Zoals gezegd heeft het Hof in het arrest *Mines de Potasse d’Alsace* erkend dat wanneer de plaats van de veroorzakende gebeurtenis niet dezelfde is als de plaats waar de schade is ingetreden, de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” in de zin van artikel 5, punt 3, Executieverdrag kan doelen op een van beide plaatsen. (13)

31. Deze rechtspraak berust op overwegingen van goede rechtsbedeling en nuttige procesinrichting.

32. Het Hof heeft immers vastgesteld dat eerst van aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad kan worden gesproken, wanneer een oorzakelijk verband is komen vast te staan tussen de schade en het feit waaruit die schade is voortgekomen. (14) Het heeft daaruit geconcludeerd dat, gelet op het nauwe verband tussen de voor iedere aansprakelijkheid noodzakelijke elementen, het de voorkeur verdient om niet te kiezen voor een van de beide aanknopingspunten die van betekenis zijn, te weten de plaats van de veroorzakende gebeurtenis en die waar de schade is ingetreden, daar elk hiervan naar gelang van de omstandigheden een bijzonder nuttig uitgangspunt kan vormen voor de bewijsoverlevering en de procesvoering. (15)

33. Enkel om deze redenen heeft het Hof geoordeeld dat de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” in artikel 5, punt 3, Executieverdrag aldus moet worden bepaald dat aan de verzoeker de keuze wordt toegekend om zijn vordering in te dienen hetzij op de plaats van het intreden van de schade, hetzij op de plaats van de veroorzakende gebeurtenis. (16)

34. Het Hof is uitsluitend uitgegaan van de noodzaak, te waarborgen dat de gerechten die objectief het best geplaatst zijn om te beoordelen of in het betrokken geval alle voor aansprakelijkheid noodzakelijke elementen aanwezig zijn, bevoegd zijn. Het heeft met andere woorden niet het slachtoffer een bevoegdheidsprivilege willen verlenen zoals in de artikelen 5, punt 2, 8, punt 2, en 14 Executieverdrag.

35. Het arrest *Franse kalimijnen* kan dus niet worden beschouwd als de bevestiging, ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad, dat de gerechten van het forum actoris bevoegd zijn, ook al kan één van de in dat arrest genoemde bevoegdheidscriteria, dat wil zeggen de plaats van de veroorzakende gebeurtenis of

de plaats van het intreden van de schade, in de praktijk samenvallen met de plaats waar de gelaedeerde woont.

36. Het arrest *Marinari* bevestigt duidelijk deze analyse. Vanuit voormeld oogpunt van goede rechtsbedeling en nuttige procesinrichting, heeft het Hof immers verduidelijkt dat het begrip „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” in de zin van artikel 5, punt 3, Executieverdrag, „niet zo ruim [kan] worden uitgelegd, dat het iedere plaats omvat waar de schadelijke gevolgen voelbaar zijn van een feit dat reeds elders daadwerkelijk ingetreden schade heeft veroorzaakt”. (17)

37. Derhalve heeft het Hof geoordeeld dat „dat begrip niet aldus [kan] worden uitgelegd, dat het ook ziet op de plaats waar de gelaedeerde [...] stelt vermogensschade te hebben geleden als gevolg van een door hem geleden, in een andere verdragsluitende staat ingetreden aanvankelijke schade”. (18)

38. Om de draagwijdte van het arrest *Marinari* beter te begrijpen, breng ik in herinnering dat in deze zaak een in Italië wonende particulier bij een Italiaanse rechterlijke instantie een vordering had ingediend tegen de te Londen gevestigde *Lloyd’s Bank*, waarvan personeelsleden ervoor hadden gezorgd dat orderbriefjes die hij bij die instelling had gedeponed, in beslag waren genomen wegens hun kennelijk twijfelachtige herkomst, waarop hij op Brits grondgebied was gearresteerd. Betrokkenes vordering strekte tot betaling van de tegenwaarde van niet aan hem terugbetaalde orderbriefjes en vergoeding van de schade die hij stelde te hebben geleden door zijn vrijheidsberoving, alsook door de beëindiging van diverse overeenkomsten en de aantasting van zijn goede naam.

39. Zoals advocaat-generaal Darmon in zijn conclusie in de zaak *Marinari* heeft beklemtoond, gaat het daarbij om een situatie waarin het veroorzakende feit (het aan de personeelsleden van de bank verweten gedrag) en de rechtstreekse schadelijke gevolgen (inbeslagneming van de orderbriefjes en gevangenneming van de betrokkene) in één staat (Verenigd Koninkrijk) zijn gelokaliseerd en waarin de primaire schade heeft geleid tot een vermogensvermindering van de gelaedeerde (financiële schade door de beëindiging van diverse overeenkomsten) in een andere verdragsluitende staat (Italië). (19)

40. Het ging dus niet om een situatie als die welke het Hof heeft onderzocht in het arrest *Franse kalimijnen*, waar de plaats van de veroorzakende gebeurtenis zich bevond op het grondgebied van een andere staat dan die waar de schade algemeen was ingetreden, zodat ten aanzien van de bevoegdheid een keuzemogelijkheid moest worden gelaten teneinde niet één van de aanknopingspunten die van belang zijn voor de beoordeling van de vraag of de noodzakelijke elementen voor aansprakelijkheid aanwezig zijn, uit te sluiten.

41. Met andere woorden, in de zaak *Marinari* hield het enige element dat was aangevoerd om de bevoegdheid van de Italiaanse gerechten in plaats van de Britse te doen erkennen, verband met de omstandigheid dat de betrokkene stelde in Italië financieel verlies te hebben geleden nadat in het Verenigd Koninkrijk verlies was ingetreden en geleden. Dit aanknopingspunt werd on-

toereikend geacht om de bevoegdheid van de Italiaanse gerechten te rechtvaardigen.

42. Deze rechtspraak volgt de logica van het reeds aangehaalde arrest *Dumez France en Tracoba*.

43. In de zaak *Dumez France en Tracoba* was de gestelde schade immers slechts het indirecte gevolg van schade die primair rechtstreeks aan andere rechtspersonen was berokkend op een andere plaats dan waar de indirect of zijdelings gelaedeerde vervolgens schade heeft geleden.

44. Geplaatst voor een dergelijke situatie heeft het Hof geoordeeld dat „[...] het begrip ‚plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan’ in artikel 5, punt 3, Executieverdrag [...] slechts aldus mag worden verstaan, dat [het] verwijst naar de plaats waar het veroorzakende feit dat de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad meebrengt, rechtstreeks schadelijke gevolgen heeft gehad voor degene die er rechtstreeks is door gelaedeerd”. (20) Deze bepalingen van het Executieverdrag kunnen met andere woorden niet aldus worden uitgelegd dat „een verzoeker die stelt schade te hebben geleden die het gevolg is van schade geleden door andere personen, die rechtstreeks door het schadebrengende feit zijn gelaedeerd, de veroorzaker van dat feit kan oproepen voor de gerechten van de plaats waar hij zelf de schade in zijn vermogen heeft vastgesteld”. (21) 45. Evenals Zeki Karan, de Oostenrijkse regering en de Commissie van de Europese Gemeenschappen ben ik van mening dat hetgeen volgens de arresten *Dumez France en Tracoba* alsmede *Marinari* geldt voor consecutieve of indirecte vermogensschade, die met andere woorden bijkomend is bij primaire schade die is ingetreden en door een rechtstreeks gelaedeerde geleden in een andere verdragsluitende staat, noodzakelijkerwijs en a fortiori geldt voor vermogensschade die gelijktijdig en in dezelfde mate gevolgen sorteert in een andere verdragsluitende staat dan die waar ze is ingetreden en door de betrokkene is geleden.

46. In een dergelijke hypothese rechtvaardigt immers niets dat bevoegdheid wordt toebedeeld aan de gerechten van een andere verdragsluitende staat dan die op het grondgebied waarvan zowel de veroorzakende gebeurtenis als het intreden van de volledige schade hebben plaatsgevonden, dat wil zeggen alle voor de aansprakelijkheid noodzakelijke elementen. Deze nieuwe bevoegdheidsverdeling is geenszins objectief noodzakelijk voor de bewijslevering of de procesorganisatie. De erkenning van een dergelijke bevoegdheid zou neerkomen op een uitbreiding van het keuzerecht van de verzoeker zonder dat bijzondere omstandigheden zulks rechtvaardigen.

47. In de derde plaats breng ik in herinnering, dat de noodzaak een vaste en voorzienbare bevoegdheidsverdeling vast te stellen, volgens het Hof een wezenlijke doelstelling van het Executieverdrag vormt. (22)

48. Bevoegdheid van de gerechten van de plaats van de woonplaats van verzoeker, waar zich „het centrum van zijn vermogen” bevindt, zou kennelijk in strijd zijn met deze wezenlijke doelstelling.

49. Zoals de Commissie immers terecht heeft beklemtoond, zouden ernstige moeilijkheden kunnen

ontstaan indien de rechterlijke bevoegdheid werd bepaald op basis van de woonplaats van de verzoeker of van de plaats waar zich het „centrum van zijn vermogen” bevindt, temeer daar deze plaatsen in voorkomend geval niet noodzakelijkerwijs rechtens en feitelijk identiek zijn.

50. Hieruit volgt dat dergelijke bevoegdheidscriteria evenmin beantwoorden aan het door het Hof in herinnering gebrachte vereiste van voorzienbaarheid, a fortiori in de veronderstelling dat de plaats van de woonplaats of de plaats van het „centrum van het vermogen” in dergelijke omstandigheden naar goeddunken van de verzoeker zou kunnen variëren. (23) Het is niet uitgesloten dat een dergelijk stelsel forum shopping aanmoedigt, doordat de gelaedeerde de mogelijkheid wordt geboden om via de keuze of de wijziging van zijn woonplaats of van het „centrum van zijn vermogen” te bepalen, welke rechter bevoegd is.

51. Derhalve moet op de prejudiciële vraag worden geantwoord dat artikel 5, punt 3, Executieverdrag aldus moet worden uitgelegd dat de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” niet doelt op de plaats van de woonplaats van verzoeker, waar zich het „centrum van zijn vermogen” bevindt en waar hij stelt financiële schade te hebben geleden die zijn gehele vermogen aantast ten gevolge van het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van bepaalde onderdelen van dat vermogen.

V – Conclusie

52. Gelet op bovenstaande overwegingen stel ik het Hof voor om de door het Oberste Gerichtshof voorgelegde vraag als volgt te beantwoorden:

53. „Artikel 5, punt 3, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, zoals gewijzigd bij het Verdrag van 9 oktober 1978 inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, bij het Verdrag van 25 oktober 1982 inzake de toetreding van de Helleense Republiek, en bij het Verdrag van 26 mei 1989 inzake de toetreding van het Koninkrijk Spanje en de Portugese Republiek en bij het Verdrag van 29 november 1996 inzake de toetreding van de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden, moet aldus worden uitgelegd dat de uitdrukking ‚plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan’ niet doelt op de plaats van de woonplaats van verzoeker, waar zich het ‚centrum van zijn vermogen’ bevindt en waar hij stelt financiële schade te hebben geleden die zijn gehele vermogen aantast ten gevolge van het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van bepaalde onderdelen van dat vermogen.”

1 –

Oorspronkelijke taal: Frans.

2 –

PB 1972, L 299, blz. 32. Verdrag zoals gewijzigd bij het Verdrag van 9 oktober 1978 inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland (PB L 304, blz. 1 en - gewijzigde tekst - blz. 77), bij het Verdrag van 25 oktober 1982 inzake de toetreding van de Helleense Republiek (PB L 388, blz. 1), bij het Verdrag van 26 mei 1989 inzake de toetreding van het Koninkrijk Spanje en de Portugese Republiek (PB L 285, blz. 1) en bij het Verdrag van 29 november 1996 inzake de toetreding van de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden (PB 1997, C 15, blz. 1) (hierna: „Executieverdrag”). Een geconsolideerde versie van het Verdrag, zoals gewijzigd bij deze vier toetredingsverdragen, is bekendgemaakt in PB 1998, C 27, blz. 1.

3 –

Arrest van 30 november 1976, Bier, genaamd „Franse kalimijnen” (21/76, Jurispr. blz. 1735, punten 24 en 25).

4 –

Dit gegeven is bevestigd ter terechtzitting voor het Hof. Kennelijk bestond er alleen tussen Kronhofer en Protectas een overeenkomst. Betrokkene heeft verduidelijkt geen vordering in rechte wegens contractuele aansprakelijkheid tegen Protectas (in verband met een eventuele informatie- of raadgevingsplicht) ahangig te hebben gemaakt omdat deze onderneming failliet is verklaard.

5 –

De verwijzende rechter verwijst naar de arresten van 11 januari 1990, Dumez France en Tracoba (C-220/88, Jurispr. blz. I-49); 7 maart 1995, Shevill e.a (C-68/93, Jurispr. blz. I-415), en 19 september 1995, Marinari (C-364/93, Jurispr. blz. I-2719).

6 –

In dat verband is de situatie in het hoofdgeding eenvoudiger dan die welke het Hof heeft onderzocht in het arrest van 27 september 1988, Kalfelis (189/87, Jurispr. blz. 5565), waarin het ging om een vordering tot schadevergoeding op basis van zowel „verbintenissen uit overeenkomst” als „verbintenissen uit onrechtmatige daad”. In dat geval heeft het Hof geoordeeld dat een gerecht dat op grond van artikel 5, punt 3, bevoegd is om kennis te nemen van het onderdeel van een vordering dat op onrechtmatige daad is gebaseerd, niet bevoegd is om kennis te nemen van de andere onderdelen van de vordering, die een andere grondslag hebben dan onrechtmatige daad.

7 –

Punt 16.

8 –

Zie in verband met de regeling voor de consument onder meer arrest van 11 juli 2002, Gabriel (C-96/00, Jurispr. blz. I-6367, punt 39).

9 –

Zie in die zin met name reeds aangehaalde arresten Dumez France en Tracoba (punt 19) alsmede Marinari (punt 13), en arrest van 27 oktober 1998, Réunion européenne e.a. (C-51/97, Jurispr. blz. I-6511, punt 29).

10 –

Zie in die zin arrest Kalfelis, reeds aangehaald (punt 19).

11 –

Zie in die zin reeds aangehaalde arresten Marinari (punt 13) en Réunion européenne e.a. (punt 29).

12 –

Zie arrest Dumez France en Tracoba, reeds aangehaald (punt 17). Zie ook reeds aangehaalde arresten Franse kalimijnen (punten 10 en 11), Schevill e.a. (punt 19), Marinari (punt 10) en Réunion européenne e.a. (punt 27).

13 –

In deze zaak ging het om grensoverschrijdende vervuiling door lozing in Frankrijk van afvalzouten in het Rijnwater, waardoor een kweker in Nederland schade had geleden.

14 –

Ibidem (punt 16).

15 –

Ibidem (punt 17, gelezen tegen de achtergrond van punt 15).

16 –

Ibidem (punt 19).

17 –

Punt 14 (overgenomen in arrest Réunion européenne e.a., reeds aangehaald, punt 30).

18 –

Ibidem (punt 15).

19 –

Punten 26 en 27.

20 –

Arrest Dumez France en Tracoba (punt 20).

21 –

Ibidem (punt 22).

22 –

Zie in die zin arresten van 4 maart 1982, Effer (38/81, Jurispr. blz. 825, punt 6); 15 januari 1985, Rösler (241/83, Jurispr. blz. 99, punt 23); 17 juni 1992, Handte (C-26/91, Jurispr. blz. I-3967, punten 18 en 19); 13 juli 1993, Mulox IBC (C-125/92, Jurispr. blz. I-4075, punt 11); Marinari, reeds aangehaald (punt 19); 3 juli 1997, Benincasa (C-269/95, Jurispr. blz. I-3767, punt 29), en Réunion européenne e.a., reeds aangehaald (punten 34 en 36).

23 –

Zie in die zin reeds aangehaalde arresten Dumez France en Tracoba (punt 19) alsmede Réunion européenne e.a. (punt 34).